

WALK OF PEACE

POT MIRU OD ALP DO JADRANA

Daljinska pohodniška pot
po sledih soške fronte

WALK OF PEACE

POT MIRU MED VREDNOTO IN VREDNOSTJO

Jernej Šček

Dragi bralci in bralke, *Walk of Peace* premika gore. Po desetletjih grizenja in glodanja spominskih kosti je nagrajeni čezmejni projekt prepričal strokovno in splošno javnost, ki zdaj priteka od Alp do Jadrana, ob reki navzgor in navzdol, v ta naš poosoški Königsberg, če se smemo v ustreznem razmerju primerjati s prisposodbo izkušnje filozofa Immanuela Kanta, ki mu ni bilo treba odhajati iz rojstnega mesta, saj je širni svet prek voda prihajal k njemu. Zamere in zablode kratkega stoletja smo (do)končno izlili v morje evropskih vrednot in razvojnih vrednosti.

Tržaški pisatelj Alojz Rebula je zapisal: "Po sto korakih lahko s svoje male posesti stopiš v svetovno politiko". Zgodovina z veliko začetnico nam je pred dobrim stoletjem potrkala na vrata in vdrla čez hišni prag, se zgrudila za zapeček, raztrgala družine, ločila može od žena in otrok, brate od bratov, porušila in požgala vasi, se priplazila med gmajne in globeli, zagrmela po planotah in dolinah. Se v to zemljo posadila kot težek črn križ, ki smo ga hočeš nočeš pritovorili na grbi do zdajšnjosti. Velika vojna, kot bi jo bilo pravilneje imenovati, kajti o prvi začnejo retronimno govoriti šele drugi, je evropskega človeka pretresla bolj kot tista, ki sledi čez dvajset let. Z geopolitičnim šokom – razpadom štirih cesarstev – se neka ravnotežna drža razblini predvsem v nas, namreč sanje o svetu varnosti, če povem po Stefanu Zweigu. Sarajevski strelji počijo v civilizacijskem zenitu Zahoda: davi plešemo valčke in polke v findesieclovskem blišču, drevi pošiljamo fante letnika 1899 kot topovsko hrano v klavnico pozicijske vojne. Človek modernosti pade na kolena ob spoznanju, da tehnološki napredek ne sovpa z razvojem človečanstva, temveč lahko nasprotno celo ogroža njegovo preživetje. Prva, druga, hladna – ena sama neprekinjena vojna! Tako skeleča, da bi prvo polovico 20. stoletja najraje preskočili, na hitro preleteli, prebirali na pol. Iz vsake moke se da nekaj dobrega zamesti, pravi ljudska modrost. Iz najbolj krvave in krivične danes naraščajo priložnosti, ki dišijo po svežem.

Koronačas je marsikomu odprl oči, da za plodna izkustva in spoznanja ni treba na konec sveta – za vokalom čakajo na nas: na pikniku, popoldanskem teku, na kolesu ali v hribih, na nedeljskem izletu s starši, ki otroku pripovedujejo in prepevajo o zgodbah polpreteklosti, krajih in ljudeh, videnih z očmi, dotaknjenih z domišljijo, z bitjem in žitjem doživetih, uskladičenih med planinske pustolovščine in Hemingwayeve romane za odraslost, na

ZASEBNE ZBIRKE · PH > FUNDACIJA POTI MIRU

poti od točke do točke, po zadnjem členu jugozahodne fronte od Rombona prek Čukle, pod Svinjakom tja čez do Čezsoče navzgor na Krn in dalje navzdol čez Matajur, Mrzli vrh in Kolovrat, Brda, Sabotin in Banjšice do Cerja in Debele griže/M. San Michele, prek doberdobskih dolin, jarkov in kot do Brestovice in Grmade/M. Ermada, Sredipolja/Redipuglia in Toskanskih volkov pri Štivanu/S. Giovanni del Timavo, kjer je fronta padla v morje in pustila Trst neosvojeno avstrijski tja do priplutja rušilca Audace novembra 1918.

Angleška zgodovinarica Francis A. Yates v delu *Umetnost spomina* utemeljuje, da je spomin topografska veda: tisti "nekaj" mora biti "nekje", da se ga spomnimo. Šele takrat nam zgodovina nekaj pove, ima pojmovno in krajevno razsežnost, zaseda in daje prostor v koordinatnem sistemu osebne in skupne duhovne kulture. *Walk of Peace* idejno in stvarno vodi po zemljevidu evropske polpreteklosti tako, da učbeniškim vsebinam vdihuje smoter in smisel, živo asociacijo na izkušnje in doživetja, dosežke in videnja, čutenja, žulj v čevlju, brenčanje komarja v poletni noči, jutranji vonj po mokri skali, mehko pomečkane puhovke v strmih travah, dotik rjaste žice na Batognici, sebek z razlogom.

Nič samoumevnega ni v prenašanju in preživetju védenj – *divjih spominov* – o naši soldaški preteklosti, posebej danes, ko to izročilo po sili časovnih in družinskih razmer plahni. Sploh na zgornjem Jadranu, kjer sta spominsko kulturo o véliki vojni doslej pretakali različni, celo nasprotujoči si naraciji, zatakneni ob bregovih reke Soče in Piave, simbolni, prej kot zemljepisni pripodobi bratomornih vrednostnih sistemov. *Živeti na prepihu svetov* – narodnih, jezikovnih in kulturnih, pa tudi spominskih in zgodovinskih – je dodana vrednost zgodbe, ki vsem nam pomaga iz slepih ulic spominjanja v skupnostno prihodnost.

"Ta naša Evropa je v jarkih rojena", piše tržaški pisatelj Paolo Rumiz. Evropa je Log pod Mangartom, kjer drug ob drugem ležijo sosedje, zavezniki in sovražniki. Je podalpska mošeja, prežitek evropskega islama, ki brez ruma ni šel v napad. Evropa je cerkev Sv. Duha v Javorci, kjer verniki in ateisti, kristjani in Bošnjaki molijo za mir. Evropa je Drežnica, kjer sredi vojne vihre umetnikujeta Zoran Mušič in Avgust Černigoj. Je Kobariški muzej in so vsi tisti, ki skozi izkušnjo vélike vojne pripovedujejo o miru. Evropa je Kobarid, za ene čudež, za druge popoln poraz. Evropa je general Rommel, junak in krvnik. Evropa je nemška kostnica v Tolminu, ki jo fašistični režim postavi na tujem v čast tistega, ki ga je dvajset let prej vojaško ponižal, zdaj pa že münchenško zaveznikuje. Evropa so Most na Soči, Soča in Trenta, kjer iz biblijskih prizorov na freskah Toneta Kralja vrejo šolske ure zgodovine. Evropa je pravkar obnovljen spomenik ukrajinskim vojakom v gozdu Panovec pri Novi Gorici. Evropa je rov na Brestovcu, prej avstrijski, potem italijanski. So madžarske zastave za hišnim dvoriščem v Vižintinih/

Visintini. Ta naša Evropa je dvojninsko število: Cadorna in Borojević, ki se na štiri oči gledata čez Dol/Vallone. Ungarettijev *San Martino del Carso* in Vorančev *Doberdob*. Evropa so ciprese na rdeči zemlji. So avstrijska vojaška pokopališča, ki jih med vojnama preureja Duce. Evropa so vsi neznanji vojaki, poliglota brez groba, potomci ničkolikih Marij Bergamas. Evropa je Krn, primorski očaj, črn od tragedij, ne po imenu. Evropa so razstreljene kape nad goriško kotlino – Sabotin, Sv. Gora in Škabrijel. Evropa je babica po očetovi strani, doma iz Bovca, rojena v Plezzu, poitalijančevana z Dantejem. Evropa je življenje ob tromeji, poldrugo tisočletje na robu latinstva, slovanstva in germanstva. Evropa je nikdar pretekla preteklost, šola življenja na vsakem koraku, stoje na Jadranu, z eno nogo na Škornju, z drugo na Balkanu.

Projekt *Walk of Peace* je heterotopija, en kraj za več predolgo izključujočih spominskih praks: za ene vzhodna meja, za druge zahodna, za ene čudež, za druge popoln poraz, Soča in Piava ter resnica vmes. Raziskovanje plimovanja zgodovinskih naracij omogoča odkrivanje čebulnih plasti, ki so ideološko zakrile kompleksnost velike vojne, odklepajoč bolj celostno in bogato didaktično in turistično izkušnjo. Če se hočemo s kulturo miru cepiti proti ideološkim zlorabam zgodovine, moramo vložiti nekaj spoznavnega in srčnega truda: preseči logiko "svete zemlje", še zdaleč ne zato, da bi jo oskrunili, temveč da jo odčaramo nasilnih konotacij, po kateri je ta nedotakljivo naša in nikdar vaša, pa tudi osvajalno logiko dvanajstih soških ofenziv, po kateri smo eni enajstkrat "osvobajali in odreševali", drugi pa so enkrat "zasedali in osvajali". Nikomur nič odvzeti, nikogar prizadeti, temveč se odpovedati izključni pravici do zgodbenih krajev in pomenov, priznavajoč, da je resničnost vselej bolj zamotana, kot bi se nam izplačalo.

S srečanjem v Doberdodu oktobra 2016 sta predsednika sosedskih republik Sergio Mattarella in Borut Pahor nakazala peripatetično pot, ki vodi za skupno mizo zgodovine, obloženo s spoznanjem in sodelovanjem, strpnostjo in sožitjem. Nastavili smo zrcalo in nase pogledali z očmi drugega, v dobro svetle prihodnosti na zgodnjem Jadranu. Kulturno osveščnemu turistu se na *Poti* obetajo široki izobraževalni, gospodarski in sobivanski razgledi!

MUZEJI NA PROSTEM · PH > SCHIRRA-GIRALDI

SOČA - PH > SCHIRRA-GIRALDI

BRV ČEZ REKO SOČO
PH > SCHIRRA-GIRALDI

POT MIRU OD ALP DO JADRANA

Zgodba o vojni in miru

Na območju Poti miru od Alp do Jadrana ni vedno vladal mir. Tokova zgodovine in Soče, ene najlepših alpskih rek na svetu, sta burna in nepredvidljiva.

Na teh, že od nekdaj mejnih ozemljih, so se mešali narodi in vzpostavili mirno sožitje, razen v obdobjih, ko je bilo politično in geografsko ravnovesje v Evropi porušeno. Včasih je šlo za obrobne ali manj pomembne pripetljaje, drugič pa za katastrofalne in globalne dogodke, do katerih je prišlo v prvi polovici 20. stoletja.

Prav zato, da eno najbolj tragičnih poglavij zgodovine ne bi utonilo v pozabo, je bila v stoletju po prvi svetovni vojni sprejeta odločitev o povezavi njene zgodovinske dediščine v Pot miru od Alp do Jadrana. Daljinska pohodniška pot se vije od vrhov Julijskih Alp do obale Jadranskega morja, po dolinah Julijskega predgorja, gričevnatih Brdih, Vipavski dolini, Goriški in Krasu. Obiskovalcem omogoča, da lahko uživajo v miru in lepoti na območjih, kjer se nekoč, v letih 1915 do 1917, 29 mesecev potekale soške bitke.

Pot je še posebej primerna za vse ljubitelje aktivnih počitnic v naravi in sprehodov po čudoviti pokrajini, ki so zaradi številnih vojnih pričevanj še vznemirljivejši. Hodite lahko po pobočjih gora, prečkate ozke soteske, vstopite v kraške jame in se podate preko prostranih travnikov, obdelanih vinogradov, zgodovinskih vasic in mest, nekaterih zaznamovanih z umetnostjo. Voda, življenjsko pomembni element, vas spremlja na vsej poti od izvira Soče do Jadranskega morja. Pot miru od Alp do Jadrana je nova čezmejna turistična pot med Slovenijo in Italijo, ki predstavlja simbol prijateljstva med narodi. Območja, ki jih je pred stoletjem prizadela vojna, so danes kraji miru in spomina, kjer se še vedno najde strelske jarke, spomenike, pokopališča, kostnice, muzeje in utrdbe.

PRVA SVETOVNA VOJNA NA JUGOZHODNI FRONTI

28. junija 1914 sta bila med obiskom v Sarajevu ubita avstrijski nadvojvoda Franc Ferdinand, avstro-ogrski prestolonaslednik, in njegova žena. Ta dogodek je, tudi zaradi napetosti med nekaterimi takratnimi evropskimi državami, sprožil vrsto vojnih napovedi. Posledično je med koncem julija in začetkom avgusta 1914 izbruhnila prva svetovna vojna.

V navedenih razmerah se je Avstro-Ogrska (ki je v tistem obdobju vključevala tudi območje današnje Slovenije in del Furlanije-Juljske krajine) takoj mobilizirala. Kraljevina Italija pa je ostala nevtralna do maja 1915. Po podpisu Londonskega sporazuma je Italija stopila na stran sil antante (Francije, Rusije in Velike Britanije) in 23. maja napovedala vojno svojima nekdanjima zaveznicama, Avstro-Ogrski in Nemčiji. Tako se je odprla nova fronta v dolžini 600 km od tromeje na prelazu Stelvio do Tržaškega zaliva.

SOŠKA FRONTA

90-kilometrski odsek, ki je potekal ob reki Soči, od Rombona do Jadranskega morja, je dobil ime soška fronta. Tukaj so od maja 1915 do oktobra 1917 potekali številni spopadi, predvsem pa dvanajst soških bitk.

V Zgornjem Posočju, zaznamovanem z izrazito alpsko pokrajino, je po prvem premiku frontne črte vojskovanje postalo pozicijsko. Frontna linija se je od vrha

GORICA/GORIZIA - PH > FUNDACIJA POTI MIRU

PORUŠEN SOLKANSKI MOST - PH > DAVID ERIK PIPAN

Rombona spustila v Bovško kotlino in nadaljevala po dolini Slatenika v Krnsko pogorje, čez Mrzli vrh v Tolminsko kotlino. Vzpetine Mengore, Bučenica in Cvetje so tvorili zaporo na desnem bregu Soče in na ta način je Avstro-Ogrska branila pomembno železniško in cestno povezavo z zaledjem. Frontna linija se je nadaljevala čez Banjško planoto, mimo Gorice/Gorizia in čez Kras do območja Devina/Duino, nedaleč od Trsta/Trieste. Na tem zadnjem odseku se je odvijala skoraj večina tako imenovanih soških bitk. Italijanska vojska je predvidevala, da bo tu lažje zlomila nasprotnikovo obrambo. Kljub temu se je tudi na kraški planoti vojskovanje ustalilo ob frontni črti, ki je potekala od Sabotina preko Debele grize/Monte San Michele in območja Doberdoba/Doberdò do vzpetin okrog Tržiča/Monfalcone. Šele avgusta 1916 se je položaj rahlo spremenil, ko je italijanska vojska uspešno vstopila v Gorico in del fronte pomakniti nekaj kilometrov proti vzhodu. Zadnje dejanje spopadov ob Soči se je odvijalo v dvanajsti soški bitki, ki se je začela 24. oktobra 1917, ob njenem zgornjem toku. V avstro-ogrskem zgodovinoписju je bitka znana kot "Čudež pri Kobaridu", v italijanskem pa kot slovit "Ritirata di Caporetto". Italijansko obrambo je presenetil avstro-ogrsko-nemški napad in v nekaj dneh so se bili prisiljeni umakniti do reke Piave, kljub nekaterim poskusom, da bi med 30. oktobrom in 3. novembrom 1917 prodor ustavili na reki Tilment v bližini Ragogne in Cornina.

KAZALO

ODSEKI	Str.	Str.
Od Loga pod Mangartom do Trsta/Trieste	14	
1 Log pod Mangartom–Bovec	16	K-C3 Gorenji Tarbij/Tribil Superiore– Stara gora/Castelmonte 68
2 Bovec–Kobarid	18	K-C4 Stara gora/Castelmonte– Čedad/Civiale del Friuli– Špiëtar/San Pietro al Natisone 70
3 Kobarid–Koča na planini Kuhinja	20	
4 Koča na planini Kuhinja–Tolmin	22	K-C5 Špiëtar/San Pietro al Natisone– Matajur 72
5 Tolmin–Kambreško	24	
6 Kambreško–Šmartno	26	K-C6 Kobarid–Matajur 74
6A Kambreško–Plave	28	
7 Šmartno–Sabotin–Nova Gorica	30	Čez Vršič 76
7A Plave–Vodice–Nova Gorica	32	B-KG1 Bovec–Trenta 78
8 Nova Gorica–Gorica/Gorizia– Nova Gorica	34	B-KG2 Trenta–Kranjska gora 80
9 SI Nova Gorica–Lokvica	36	Do Bohinja 82
10 SI Lokvica–Komen	40	K-B1 Koča na planini Kuhinja– Koča pri Krnskih jezerih 84
11 SI Komen–Mavhinje/Malchina	44	K-B2 Koča pri Krnskih jezerih–Ukanc 86
9 IT Nova Gorica–Brestovec– Martinščina/San Martino del Carso	46	K-B3 Ukanc–Bohinjska Bistrica 88
10 IT Martinščina/San Martino del Carso–Redipulja/Redipuglia	50	
11 IT Redipulja/Redipuglia– Tržič/Monfalcone	54	Dediščina prve svetovne vojne na drugih območjih 90
12 IT Tržič/Monfalcone– Mavhinje/Malchina	56	Območje Ragogne in Tilmenta (Tagliamento) 90
13 Mavhinje/Malchina– Miramar/Miramare	58	Dežela Veneto (Regione Veneto) 94
14 Miramar/Miramare–Trst/Trieste	60	Zaledje soške fronte. Območja Cerknega, Idrije, Logatca in Pivke 100
Po Nadiških dolinah/Valli del Natisone	62	Centri za obiskovalce Pot Miru in druge koristne informacije 101
K-C1 Kobarid–Kolovrat	64	
K-C2 Kolovrat–Solarje/Solarie– Gorenji Tarbij/Tribil Superiore	66	

WALK OF PEACE

Od Loga pod Mangartom do Trsta/Trieste

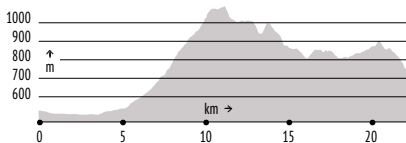

Tolmin–Kambreško

Dolžina **23,4 km**
Vzpon **1360 m**
Sestop **1020 m**
Povprečen čas hoje **8 ur**
Zahtevnost **Težko**

Iz centra Tolmina pot pelje do sotočja Soče in Tolminke. Dalje do nemške kostnice, kjer počiva okrog 1000 nemških vojakov, padlih v dvanajsti soški bitki. Pot se spusti do struge reke Soče in nadaljuje do vasi Volče. Iz Volče se povzpne do razglednega grebena Kolovrata in tamkajšnjega muzeja na prostem, ki velja za eno najbolj obiskanih točk na Poti miru od Alp do Jadrana. Od muzeja na prostem vodi pešpot proti Ježi (949 m) in nato po grebenu Kanalskega Kolovrata, ki se strmo dviga vzdolž desnega brega Soče ter na svojih obronkih ponuja razgled na nekdanje bojišče in zaledje soške fronte: od Kanina, Krnskega pogorja, Svete Gore, Benečije in Furlanske nižine vse Tržaškega zaliva. Ta del poti nudi prave pohodniške užitke po grebenu, ki predstavlja naravno oviro med Furlansko nižino in dolino Soče in so ga vojaške enote v času soške fronte dobro izkoristile, zato se ob poti najdejo številne ostaline. Skozi slikoviti vasiči Pušno in Srednje pot vodi do utrjenih italijanskih položajev na Globočaku, nato pa se spusti do cilja v vasi Kambreško. Peti odsek se zaključí z ogledom zanimive etnološke zbirke v vasi.

MUZEJ NA PROSTEM KOLOVRAT - PH > JOŠT GANTAR

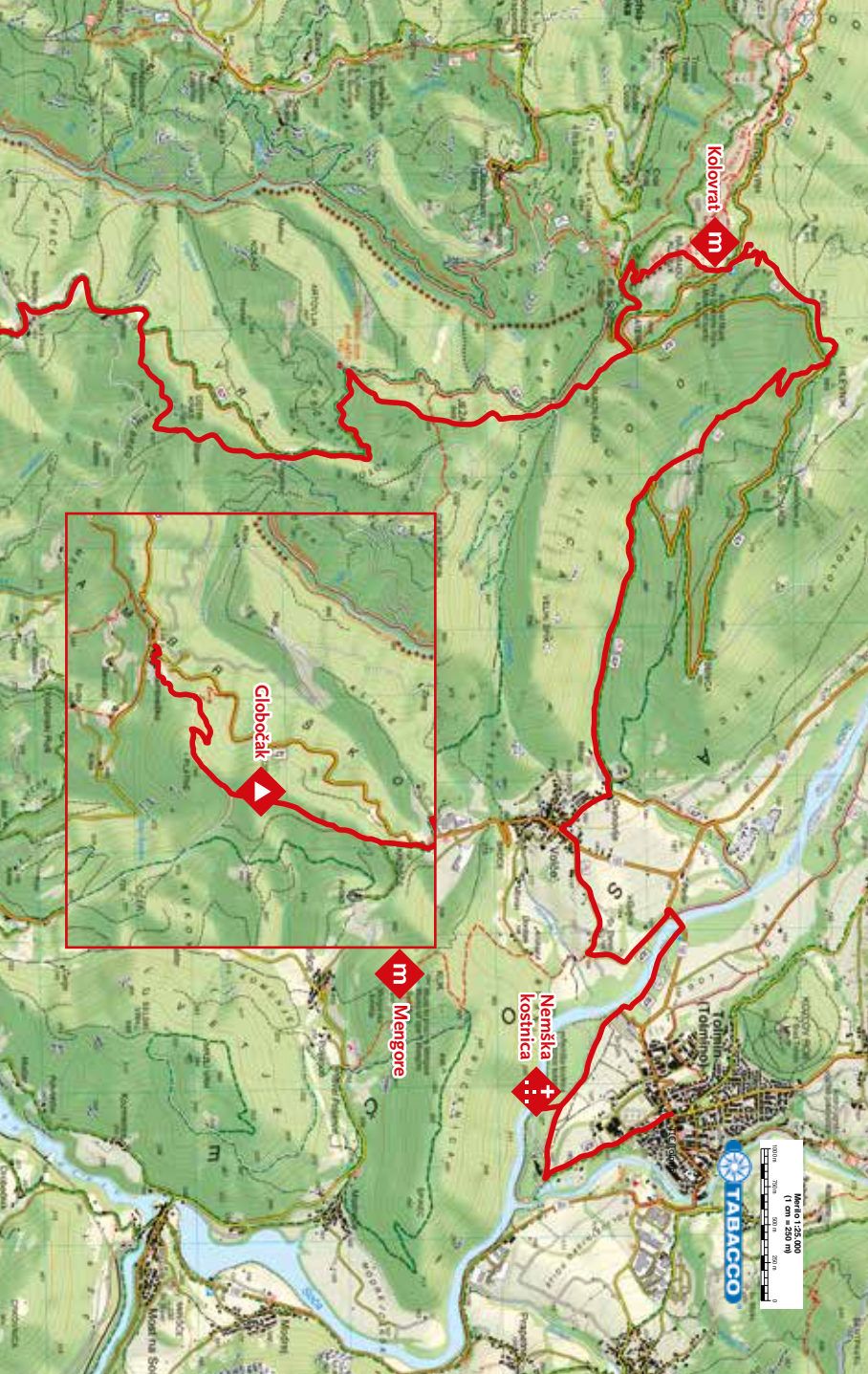
ZANIMIVOSTI

Nemška kostnica: je edina ohranjena lokacija na območju soške fronte, kjer je pokopano večje število nemških vojakov. V notranji kapeli so imena padlih zapisana na hrastovih ploščah in v pozlačenem mozaiku. Na sredi je grobnica neznanega vojaka.

Muzej na prostem Mengore: krožna pot po muzeju poteka po dobro ohranjenih in deloma očiščenih in obnovljenih ostalinah prve avstro-ogrske obrambne linije. Mengore so skupaj z Bučenico in Cvetjem tvorile jedro obrambe t.i. tolminskega mostišča na desnem bregu Soče.

Muzej na prostem Kolovrat: čezmejni muzej se razteza na območju Slovenije in Italije in je med najlažje dostopnimi točkami prve svetovne vojne. Na izjemno razglednem grebenu je potekala italijanska obrambna črta s še danes ohranjenimi poveljniškimi mesti, strelskimi položaji, mrežo jarkov in kavern.

Globočak: v času soške fronte eden pomembnejših utrjenih italijanskih vrhov na grebenu Kolovrata.

Kolovrat m

Globočak

Mengore m

Nemska
kostnica

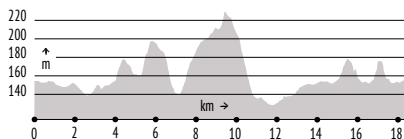
MAPA 1:25,000
1:25,000
1:50,000
1:100,000
1:200,000
1:500,000
1:1,000,000

TABACCO

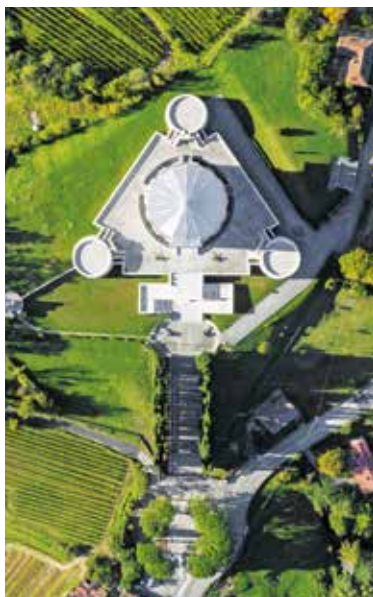

Nova Gorica–Gorica/Gorizia–Nova Gorica

Dolžina **18,9 km**
Vzpon **490 m**
Sestop **490 m**
Povprečen čas hoje **8 ur**
Zahtevnost **Srednje**

Izjemna krožna, mestna in čezmejna pot, katere izhodišče in končni cilj je sloviti Trg Evrope/Piazza della Transalpina, simbol padca meje po vstopu Slovenije v Evropsko unijo. S trga pot v nekaj minutah doseže Pevmski most (Ponte del Torrione) in v blagem vzponu vodi do italijanske kostnice na Oslavju/Oslavia, kjer so posmrtni ostanki preko 57.000 vojakov. Nato se pot spusti proti Pevmskemu gozdu (Bosco Piuma) in se zatem vzpne po pešpoti CAI 98 na 241 m visoko Kalvarijo/Monte Calvario, prizorišče hudih bojov med italijanskimi in avstro-ogorskimi vojaki, v spomin katerim so v 20-ih in 30-ih letih 20. stoletja postavili več obeležij. S ploščadi z obeliskom se pot znova spusti, tokrat proti Podgori/Piedimonte, in po prečkanju železniškega podvoza Baruzzi (ker ni pločnika je priporočena pazljivost) in mostu Ponte 8 Agosto zavije proti središču Gorice, kjer je na ogled več obeležij, posvečenih bojem ob Soči. Pot se povzpne na grajski grič Borgo Castello, kjer je Muzej vélike vojne (Museo della Grande Guerra). Za gradom se steza spusti proti ulici Via Giorgio Bombi, nato pa po pločniku nadaljuje do nekdanjega mejnega prehoda Rafut, ki je danes kraj spomina na hladno vojno, in nato mimo frančiškanskega samostana Kostanjevica ponovno prispe do Trga Evrope.

KOSTNICA NA OSLAVJU · PH > SCHIRRA · GIRALDI

ZANIMIVOSTI

Kostnica na Oslavju: stoji na vzpetini poleg Kalvarije. Leta 1938 je bila zgrajena po načrtih arhitekta Ghina Venturija. V kostnici počiva več kot 57.000 vojakov, od katerih je 37.000 neznanih.

Muzej na prostem Kalvarija: na vrhu je bilo v 30-ih letih 20. stoletja postavljenih več obeležij, med njimi veliki obelisk, nagrobni kamen prostovoljcem iz Julijske krajine in trije križi. V bližini je tudi grob Scipia Slataperja.

Železniški podvoz Aurelio Baruzzi: na tem mestu, posvečenem italijanskemu podčastniku, se je avgusta 1916 odvijala ena od odločilnih operacij, ki so italijanski vojski omogočile vstop v Gorico.

Ljudski vrt (Giardini Pubblici): v osrčju mesta je park z več spomeniki, med drugim tudi Enricu Totiju in predstavnku italijanske pehote (Al fante d'Italia).

Museo della Grande Guerra: muzej se nahaja na grajskem griču Borgo Castello in obsega devet dvoran, ki obiskovalcu približajo vojaške in civilne vidike na tem delu fronte.

Oslavia
Oslavje

M. Calvario
Kalvarija

Ljudski
vrt

Grande
Guerra

Železniški podvoz
Aurelio Baruzzi

GORIZIA
GURIZA
GURICA

Merilo 1:25.000
(1 cm = 250 m)

DEDIŠČINA PRVE SVETOVNE VOJNE NA DRUGIH OBMOČJIH

OBMOČJE RAGOGNE IN TILMENTA (TAGLIAMENTO)

VZPETINA MONTE DI RAGOGNA - PH > PAOLO DA POZZO

CERKEV SAN GIOVANNI IN MONTE - PH > TINBOB

VOJAŠKO POKOPALIŠČE VAL DA ROS- PH > PAOLO DA POZZO

Eno izmed pomembnejših prizorišč prve svetovne vojne na italijansko-avstro-ogrski fronti v Italiji je bilo Furlansko gričevnato območje med kraji Ragogna, San Daniele del Friuli, Pinzano al Tagliamento in Forgaria nel Friuli. Kljub temu, da sta od začetka soške fronte minili več kot dve leti, se je tu med 30. oktobrom in 3. novembrom 1917 odvil eden izmed najbolj dramatičnih in pomembnih vojaških dogodkov, ki je sledil preboju pri Kobaridu, in sicer bitka pri Tilmentu. Umikajoča se italijanska vojska se je borila, da bi zadržala napad avstro-ogrskе in nemške vojske, katere cilj je bilo bliskovito prečkanje furlanske reke in potisk Italijanov v Veneto. Italijanska vojska je uspela upočasniti prodor napadalcev in si tako omogočila organizacijo obrambe na reki Piavi. Poti po hribu Monte di Ragogna in njegovi okolici vabijo k odkrivanju ostalin in pričevanj o dogodkih, ki so se zgodili od jeseni 1917 naprej in ohranjajo spomin na takratno norijo.

MUZEJI

Museo della Grande Guerra, Ragogna: osrednji muzej prve svetovne vojne na Furlanskem gričevnatem območju (Friuli Collinare). Predstavlja štiri tematske sklope, zbirko več kot tisoč katalogiziranih redkih starih predmetov in spominov, tematske poti v okolici in zgodovino v multimedijski obliki.

Muzej "Casa Museo degli Alpini": zgodovinski muzej nacionalnega združenja alpinov (ANA) oziroma skupine iz kraja San Daniele del Friuli z redkimi predmeti in najdbami iz prve in druge svetovne vojne.

Stalna razstava "Cara Mamma ti scrivo": razstava z naslovom "Pišem ti, draga mama" v naselju San Rocco pri kraju Forgaria nel Friuli, ki je posvečena pisni korespondenci vojakov v času prve svetovne vojne.

KOSTNICA IN POKOPALIŠČE

Nemška kostnica na Col Pion: veličastne ostaline tega, kar bi med obema svetovnjima vojnama moralo postati največje nemško monumentalno pokopališče (kostnica), namenjeno posmrtnim ostankom nemških in avstro-ogrskih vojakov, padlih v prvi svetovni vojni. Gradnja je bila prekinjana med drugo svetovno vojno.

Vojaško pokopališče Val da Ros: na nekdanjem italijansko-nemškem vojaškem pokopališču, zgrajenem leta 1920, so bili pokopani posmrtni ostanki vojakov, padlih v bitki pri kraju Pradis di Clauzetto.

TEMATSKE PEŠPOTI

Utrjeni avstro-ogrski položaji iz leta 1918: armiranobetonski utrjeni obrambni sistem (pretežno mitralješka gnezda), ki so ga zgradile cesarske sile v zadnjih mesecih vojne v okviru zaledne linije Tilmenta in je služil kot varovalo v primeru neuspeha na fronti ob reki Piavi.

Italijanski utrjeni obrambni sistemi iz obdobja 1916–1917: gre za sistem strelskih jarkov, kavern, mitraljeških položajev, ki jih je med letoma 1916 in 1917 v okviru obrambne linije na Tilmentu zgradila italijanska vojska.

Italijanski stalni topniški položaji "Ragogna Bassa": italijanska vojska je v letih pred izbruhom prve svetovne vojne (1911–1913) na hribu Monte di Ragogna zgradila vrsto topniških položajev, usmerjenih proti jugovzhodu.

Italijanski stalni topniški položaji "Ragogna Alta": zgrajeni so bili med letoma 1910 in 1912, usmerjeni proti severovzhodu.

Most čez Tilment med Pinzanom in Ragogno: kraj v izjemnem naravnem okolju, zavarovan z italijanskimi utrdami iz leta 1911 in časa hladne vojne, ki so delno še dostopne za ogled, se je jeseni leta 1917 znašel v središču vojne vihre.

Italijanska stalna topniška položaja na griču Col Colàt: topniška položaja, postavljena drug drugemu ob bok, je italijanska vojska zgradila nekaj let pred izbruhom prve svetovne vojne (1909–1910).

Spomenik braniteljem Clapata in preboj pri Corninu (1917): spomenik opominja na spopade, ki so dosegli vrhunec z avstro-ogrskim prebojem pri Corninu ob prečkanju železniškega in cestnega dvojnega mostu čez Tilment.

Po sledah bitke pri Pradis: tematska pot, speljana po območju prizorišča bitke pri kraju Pradis di Clauzetto, vodi mimo ostalin nemškega vojaškega pokopališča v kraju Forno, spomenikov in drugih zgodovinsko pomembnih točk.

ITALIJANSKI STALNI TOPNIŠKI PLOŽAJI
"RAGOGNA BASSA" - PH > PAOLO DA POZZO

ITALIJANSKI STALNI TOPNIŠKI PLOŽAJI
"RAGOGNA ALTA" - PH > PAOLO DA POZZO

MOST ČEZ TILMENT MED PINZANOM IN RAGOONO - PH > GABRIELE MENIS

ZALEDJE SOŠKE FRONTE OBMOČJA CERKNEGA, IDRIJE, LOGATCA IN PIVKE

Prva svetovna vojna je za vedno spremenila tudi Cerkljansko, Idrijsko, Logaško in Pivško območje. Zaledje soške fronte je bilo s svojo zasnovano obrambnih linij in oskrbovalno vlogo bojišča strateškega pomena. Idrijski rudnik je postal edini dobavitelj živega srebra za potrebe orožarske industrije centralnih sil; Pivško območje pa je avstro-ogrsko vojsko oskrbovalo z lesom. Ohranjenih je veliko ostalin, zaradi katerih so ti kraji zanimivi za razumevanje in raziskovanje priučjoče zgodovine.

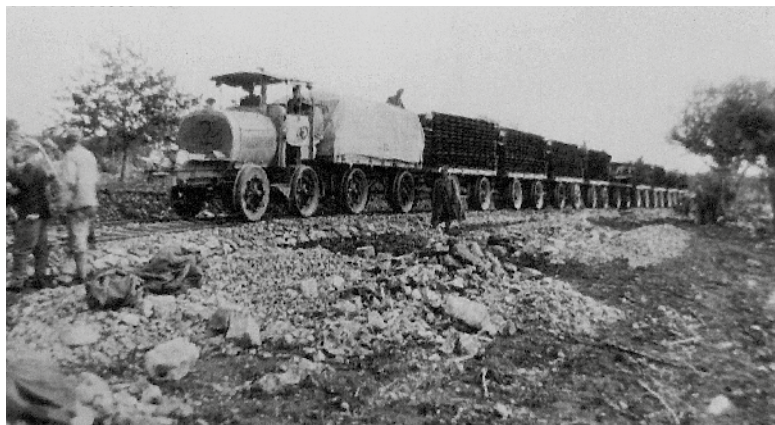
Ozkiotirna železnica "Feldban": avgusta 1916 je italijanska vojska prekinila oskrbovanje avstro-ogrsko vojske po bohinjski železniški progi. Preostale železniške proge niso omogočale zadostne oskrbe bojišč, zato so na Logaškem, Idrijskem in Cerkljanskem pospešili gradnjo novih odsekov ozkiotirnih železnic – feldbanov. Odsek trase feldbana od Idrije do Godoviča, ki je bil zgrajen v samo enem mesecu, je danes očiščen in obiskovalcem ponuja na ogled številne ostaline te nevarne proge v soteski Strug.

Tunel v Logatcu: feldban kmalu ni več zadoščal za oskrbo soške fronte, zato so iz Logatca do Črnega Vrha pričeli graditi normalnotirno železniško progo. Ta je znana po inženirsko zahtevnih predorih, izkopih in nasipih, med katerimi izstopata predora v Logatcu in Godoviču. Pri gradnji predora v Logatcu so za odvoz materiala uporabljali parno lokomotivo "Mašinko", katere replika je na ogled v bližini predora.

Obrambni položaji nad Idrijo, Šebrelje: v izogib prodoru italijanske vojske v notranjost habsburške monarhije je čez Cerkljansko potekala avstro-ogrsko tretja obrambna črta s strelskimi jarki, kavernami, topniškimi položaji, cestnimi zaporami ter bodečo in električno žico. Del tega sistema so bile tudi oskrbi namenjene tovarne poti, imenovane mulatjere.

Vojni muzej Idrija predstavlja bogato zasebno zbirko Slavka Moravca, ki se z zbirateljstvom ukvarja že preko 30 let. Muzej hrani preko 1000 originalnih eksponatov, dokumentov in fotografij iz obdobja od prve svetovne vojne, italijanske okupacije, druge svetovne vojne, povojnega obdobja pa vse do slovenske osamosvojitvene vojne.

Območje **Parka vojaške zgodovine Pivka**, ki je med prvo svetovno vojno služilo kot poligon za urjenje avstro-ogrsko vojske, je danes največji muzejski kompleks v Sloveniji, kjer najdete vse od najstarejših lokov do izjemne zbirke tankov in vojaških letal, nemško vojaško lokomotivo iz druge svetovne vojne ter podmornico, v katero se lahko tudi vkrcate. Poleg tega se lahko preizkusite na dveh simulatorjih letanja, in sicer z nadzvočnim letalom MiG-21 in legendarnim letalom iz druge svetovne vojne, Supermarine Spitfire.

ZELEZNICA NA KRASU - PH > KONRAD MARUŠIČ

CENTRI ZA OBISKOVALCE POT MIRU - PH > FUNDACIJA POTI MIRU

CENTRI ZA OBISKOVALCE POT MIRU

Center za obiskovalce Pot miru, Kobarid

Gregorčičeva ulica 8
SI-5222 Kobarid
+386 5 389 0167, +386 31 586 296
turizem@potmiru.si
info@thewalkofpeace.com
www.thewalkofpeace.com

Center za obiskovalce Pot miru, IAT Nediške doline

Via Alpe Adria, 73
I-33049 S. Pietro al Natisone (UD)
+39 339 8403196, +39 349 3241168
segreteria@nediskedoline.it
www.nediskedoline.it

Center za obiskovalce Pot miru, Sabotin – Park miru

Šmaver 2 - SI-5250 Solkan
+386 51 202 777
sabotin@nova-gorica.si
www.sabotin-parkmiru.si

Center za obiskovalce Pot miru, Pomnik miru Cerje

Lokvica 35 - SI-5291 Miren
+386 31 310 800
info@mirenkraas.si
www.mirenkraas.si

Center za obiskovalce Pot miru, IAT Fogliano Redipuglia

Via III Armata, 37
I-34070 Fogliano Redipuglia (GO)
+39 0481 489139, +39 346 176 1913
info@prolocofoglianoredipuglia.it
www.prolocofoglianoredipuglia.it

Center za obiskovalce Pot miru, Trieste Infopoint

Piazza Unità d'Italia, 4/b
I-34121 Trieste
+39 040 3478312
info.trieste@promoturismo.fvg.it
www.turismofvg.it

Center za obiskovalce Pot miru, Museo della Bonifica (MUB)

Viale Primavera, 45
I-30027 San Donà di Piave (VE)
+39 0421 42047
museobonifica@sandonadipiave.net
museicivici@sandonadipiave.net
www.museicivici.sandonadipiave.net

VODENI OGLEDI

Najbolj zanimive točke prve svetovne vojne na Poti miru lahko raziskujete tudi na organiziranih vodenih ogledih.

Muzeje na prostem, kostnice in druge spomenike lahko obiščete v spremstvu izkušenih lokalnih vodnikov, poznavalcev, ki vam bodo predstavili ne samo zgodovino teh krajev, temveč tudi zanimive zgodbe in anekdote o vojaki in ljudeh, ki so izkusili soško fronto. Nekateri vodeni ogledi se izvajajo po vnaprej določenih terminih, vedno pa je možnost, da se pripravi program vodenega ogleda posebej za vas in po vaših željah.

Za več informacij obiščite spletno stran www.thewalkofpeace.com (rubrika Doživetja).

PH > JURE BATAGELJ

PH > PAOLO DA POZZO

WALK OF PEACE

Ne glede na to ali se na Pot miru odpravljate kot raziskovalci zgodovine ali kot aktivni popotniki in kolesarji, je pohod od najvišjih vrhov Slovenije do Tržaškega zaliva v Italiji potrebno načrtovati in se nanj dobro pripraviti. Vse informacije, natančen zemljevid trase ter bogate zgodovinske opise in fotografije najdete na novi spletni strani:

www.thewalkofpeace.com

Vaš nepogrešljiv spremljevalec na poti je pričujoči knjižni vodnik. O usodah svojih prednikov in njihovih bitkah pa lahko razmišljate ob branju nove knjige avtorja Željka Cimpriča z naslovom *Zgodbe na Poti miru, Zapisi s soške fronte*

POT MIRU OD ALP DO JADRANA

Daljinska pohodniška pot po sledeh soške fronte

Izdajatelj, lastnik medija in založnik: PromoTurismoFVG, Via Locchi, 19, 34123 Trieste/Trst. Sedež pisarn: Villa Chiozza, Via Carso 3, 33052 Cervignano del Friuli (Červinjan) (UD), Italija www.turismoFVG.it, info@promoturismo.fvg.it v sodelovanju z Ustanovo "Fundacija Poti miru v Posočju", Gregorčičeva ulica 8, 5222 Kobarid, Slovenija www.thewalkofpeace.com, info@thewalkofpeace.com

Koncept in redakcija: PromoTurismoFVG in Ustanova "Fundacija Poti miru v Posočju" v sodelovanju z Občino Ragogna in Razvojno agencijo VeGAL

Prevodi: Alice Mačkovšek, Barbara Jejčič, Katja Sivec in Tadej Koren

Kartografsko gradivo/avtorske pravice: Casa Editrice Tabacco - www.tabaccoeditrice.it

Višinski grafi: Matic Klanjšček

Oblikovanje: Espressione S.r.l. – www.espressione.net

Fotografsko gradivo: Fotografiji na naslovnici Alessandro Michelazzi in Simon Kovačič. Vse fotografije v notranjosti knjige so iz arhivov organizacij: PromoTurismoFVG, Ustanova "Fundacija Poti miru v Posočju", VeGAL, Movimento Lento, Turizem Dolina Soče, Miren Kras, ORA Območna razvojna agencija Brkinov in Krasa, TIC Kanal, TIC Brda, Museo della Bonifica

Tisk: Grafica Goriziana S.a.s.

Druga, dopolnjena izdaja, tiskano v februarju 2024

PromoTurismoFVG ne prevzema odgovornosti za morebitne napake. Pričujoči promocijski material v celoti in po delih predstavlja avtorsko zaščiteno delo. Uporaba in obdelava gradiva, v celoti ali njegovih posameznih delih, brez dovoljenja avtorja oz. lastnika avtorskih pravic ni dovoljena. Za vsa morebitna vprašanja se obrnite na info@promoturismo.fvg.it

WALK OF PEACE

ZGODBA O VOJNI IN MIRU

Na poti od **Alp do Jadrana** vas bo najprej prevzel mir, ki ob reki Soči na **območju Slovenije in Italije** ni bil vedno samoumeven. Tokovi zgodovine in te reke so burni in nepredvidljivi, zato dediščine **prve svetovne vojne**, ki je zaznamovala ljudi, krajino in svet ni mogoče prezreti. Več kot 300 spomenikov je povezanih v edinstveno, preko 500 kilometrov dolgo **Pot miru od Alp do Jadrana**, ki umirja ritem časa in vabi k oddihu ali razmisleku. Nekoč z vojno zaznamovani kraji so danes pomniki spomina in opomina, s Potjo miru pa širijo sporočilo miru, sodelovanja in prijateljstva med narodi.

www.thewalkofpeace.com

IO SONO
FRIULI
VENEZIA
GIULIA

I FEEL
SLOVENIA

POT MIRU

GO! 2025
NOVA GORICA
GORIZIA